

Функціонування митних органів через призму діджиталізації

Шокало В. С.¹

Опубліковано	Секція	УДК
28.01.2025	Право	336.24

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14635265>

Анотація. У науковій статті наведено необхідність використання інформаційних систем у діяльності митних органів. Проаналізовано основні аспекти автоматизації митного контролю в Україні. Аргументовано потребу оптимізації процесів електронного декларування між митними органами та суб'єктами ЗЕД. Зазначено позитивні сторони імплементації міжнародних митних інформаційних технологій, зокрема NCTS. Наведено структуру роботи інформаційної системи «Електронна митниця». Особлива увага звертається на діяльність митних органів у період воєнного стану через призму діджиталізації.

Ключові слова: митний орган, електронна митниця, єдине вікно, діджиталізація, інформаційні технології, АЕО, NCTS.

The functioning of customs authorities through the prism of digitalization

Annotation. The scientific article presents the need to use information systems in the activities of customs authorities. The main aspects of automation of customs control in Ukraine are analyzed. The need to optimize the processes of electronic declaration between customs authorities and subjects of foreign economic activity is reasoned. The positive aspects of the implementation of international customs information technologies, in particular NCTS, are indicated. The structure of the information system "Electronic Customs" is provided. Particular attention is paid to the activities of customs authorities during the period of martial law through the prism of digitalization.

The breadth of information use in modern societies has led to the identification and construction of a new model of society, which is terminologically and conceptually defined as an "information society". Transition processes from an industrial to an information type of social organization are determined by different levels of use of information technologies, the state of development of information support of the state, the level of its democracy, etc..

The legal basis for information support of the activities of the customs authorities of Ukraine is the Constitution of Ukraine, the Kyoto Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, the Customs Code of Ukraine and other regulatory legal acts.

According to Part 3 of Article 246 of the Customs Code of Ukraine, customs formalities for goods, vehicles for commercial purposes, which are declared by submitting to the customs authority an electronic customs declaration on the form of a single administrative document, filled out in the usual manner in accordance with Article 258 of the Customs Code of Ukraine, are carried out by an automated customs clearance system in automatic mode in accordance with Section IV of the Procedure for the Implementation of Customs Formalities during Customs Clearance of Goods Using a Customs Declaration on a Form of a Unified Administrative Document, approved by Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 30.05.2012 No. 631, registered with the Ministry of Justice of

¹ ЗВО «Львівський університет бізнесу та права, <https://orcid.org/0009-0001-7879-6171>

Ukraine on 10.08.2012 under No. 1360/21672 [3]. It should be noted that the Law of Ukraine “On the National Informatization Program” defines the essence of informatization, which consists of a set of interrelated organizational, legal, political, socio-economic, scientific and technical, technological and production processes aimed at creating conditions for ensuring the development of the information society and the introduction of information and communication and digital technologies.

Key words: customs authority, electronic customs, single window, digitalization, information technology, AEO, NCTS.

Вступ. Особливе місце в системі митних органів відводиться інформаційним системам, адже від налагодженої інформаційної системи залежить якісне функціонування митної системи в цілому. В умовах сучасної глобалізації для ефективної роботи державних установ, зокрема митних органів, держава повинна мати потужну інформаційну підтримку через якісну систему інформаційно-аналітичного забезпечення. У зв'язку з цим, впровадження інформаційних технологій у митній сфері є одним із пріоритетів побудови митної системи України.

Метою статті є дослідження функціонування новітніх інформаційних технологій у діяльності митних органів України та їх роль у провадженні міжнародної торгівлі.

Результати

Широта використання інформації в сучасних суспільствах обумовили ідентифікацію та побудову суспільства нового взірця, яке термінологічно та концептуально визначають як «інформаційне суспільство». Перехідні процеси від індустріального до інформаційного типу суспільної організації зумовлюється різним рівнем використання інформаційних технологій, станом розвитку інформаційного забезпечення держави, рівня її демократичності тощо [1, с. 143].

Правову основу інформаційного забезпечення діяльності митних органів України становлять Конституція України, Кіотська конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур, Митний кодекс України та інші нормативно-правові акти.

Відповідно до ч. 3 ст. 246 Митного кодексу України митні формальності щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які декларуються шляхом подання митному органу електронної митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, заповненому у звичайному порядку відповідно до ст. 258 Митного кодексу України [2], здійснюються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі відповідно до розділу IV Порядку виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.08.2012 за № 1360/21672 [3].

Слід зазначити, що у Законі України «Про Національну програму інформатизації» визначається сутність інформатизації, що полягає у сукупності взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, технологічних та виробничих процесів, спрямованих на створення умов для забезпечення розвитку інформаційного суспільства та впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій [4].

Зауважимо, що запровадження митних інформаційних технологій в Україні розпочалося ще в 1992 р., а імплементація системи «Електронна митниця» була запроваджена, починаючи з 2005 року. У 2006 році, з прийняттям Концепції створення, упровадження і розвитку системи електронного декларування товарів було започатковано необхідні умови для використання цифрових та інформаційних технологій електронного документообігу з допомогою електронного цифрового підпису, який на основі відповідного програмного забезпечення дав змогу оптимізувати процеси електронного декларування між митними органами держави та суб'єктами ЗЕД [5].

17 вересня 2008 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1236-року була схвалена Концепція створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» з окресленням трьох етапів її реалізації (до кінця 2025 року) [6].

В рамках загальнонаціональної діджиталізації державного управління (електронного урядування), наприкінці 2019 року Державна митна служба України анонсувала додаток «e-Borders» – «Митниця в смартфоні». Відтак, цей проєкт мав бути реалізований у 2020 році, який би дозволив через смартфон отримувати всі сервіси від митниці та слідкувати за ситуацією на кордоні онлайн. (Митниця в смартфоні) Проте цей проєкт, у цілому, так і не втілювався у життя.

Лише у квітні 2023 року Закарпатська митниця, запустила пілотний проєкт - інформаційно-довідковий ресурс «Митниця в смартфоні». Станом на сьогодні, у даному додатку вже можна отримати точну інформацію щодо часу очікування у всіх пунктах пропуску Закарпаття, підключений онлайн калькулятор розмитнення авто, є можливість подати декларацію про ввезення автомобіля чи гуманітарну декларацію онлайн прямо з телефону, розміщені контакти всіх підрозділів митниці і митних постів та багато інших корисних функцій.

Як повідомила Закарпатська митниця на своїх офіційних веб-сторінках, щоденно «Митницю в смартфоні» відвідує до півтисячі осіб. За 2024 рік вже 110 тисяч громадян скористалися послугами пілотного проєкту. А з квітня 2023 року по сьогодні – 198 тисяч осіб [7].

Погоджуємось із думкою Р. Лемехи, що дійсно до позитивних змін в організації роботи Державної митної служби України слід віднести запуск нового офіційного веб-порталу. Як зазначається на Урядовому порталі, усі сервіси, які надає Митниця, а також інформація про них містяться на офіційному веб-порталі Державної митної служби України [customs.gov.ua](https://bi.customs.gov.ua). На веб-порталі є інтерактивна карта роботи пунктів пропуску. За допомогою фільтрів можна знайти місця митного оформлення в регіоні, який цікавить; переглядати пропускну здатність пропускних пунктів і навіть відслідковувати ситуацію на місці (приміром, із чергами) у режимі відеотрансляції (за наявності такої камери). За допомогою інтерактивного модулю аналітики імпорто-експортних операцій <https://bi.customs.gov.ua/> дізнатися середню митну вартість імпортованого авто з різних країн. Досить просто на веб-порталі можна перевірити автомобіль за VIN-кодом та пересвідчитись, що він дійсно пройшов митне оформлення в Україні і завезений легально, зі сплатою усіх зборів. Крім того, на веб-порталі міститься вичерпна інформація, коли громадянам слід прямувати на зелений, а коли – на червоний коридори під час перетину кордону; для бізнесу – які товари заборонені, а які мають обмеження (квоти) для переміщення [8, с. 130]

Дійсно, потреба в електронній митниці виникла в результаті викликів та вимог сучасного світового бізнесу та міжнародної торгівлі, таких як:

- Зменшення бюрократичних процедур: традиційні митні процедури вимагають багато ручної роботи, паперової документації та багатьох різних форм. Електронна митниця дозволяє автоматизувати процеси, зменшувати кількість паперової документації та спрощувати митні процедури.

- Забезпечення ефективності та швидкості: електронна митниця дозволяє прискорити митні процедури шляхом електронного подання митних декларацій, автоматичної перевірки даних та швидкого опрацювання митних документів. Це дає змогу зменшити час, необхідний для митного оформлення, та покращити ефективність митних процедур.

- Підвищення прозорості та контролю: електронна митниця дозволяє забезпечити більшу прозорість та контроль над митними процедурами, оскільки всі документи та операції реєструються в електронній формі. Це зменшить можливість корупції, забезпечить точність та надійність даних, а також покращить моніторинг та контроль за виконанням митних процедур.

- Забезпечення сприятливого бізнес-середовища: електронна митниця може сприяти розвитку сприятливого бізнес-середовища, забезпечуючи бізнес-суб'єктам зручні та ефективні митні процедури, знижуючи витрати та ризики, пов'язані з митним оформленням товарів.

- Відповідність міжнародним стандартам: впровадження електронної митниці дозволяє країнам відповідати вимогам міжнародних стандартів, таких як Рамкова конвенція Всесвітньої митної організації про спрощення та гармонізацію митних процедур, що сприяє спрощенню

митних процедур, підвищенню ефективності митного оформлення та забезпеченню гармонізації митних процедур між різними країнами.

- Забезпечення безпеки та захисту національних інтересів: електронна митниця може допомогти в удосконаленні системи контролю та моніторингу ввезення та вивезення товарів, що дозволяє країнам забезпечити безпеку національних кордонів, захистити національні інтереси, виявляти та запобігати незаконним або шахрайським діям, таким як контрабанда, вивезення культурних цінностей, військового встаткування та інших товарів, що можуть становити загрозу для національної безпеки.

- Забезпечення інтеграції в міжнародні ланцюги постачань: Електронна митниця може допомогти країнам інтегруватись в глобальні ланцюги постачання, сприяючи швидкому та ефективному митному оформленню, забезпечуючи конкурентоспроможність експорту та імпорту товарів, сприяючи розвитку міжнародної торгівлі та економічному зростанню. Ці фактори викликають потребу в електронній митниці, яка може забезпечити автоматизацію та ефективність роботи митної служби [9, с. 55-56].

Наголошуємо, що глобалізація спричинила ускладнення митних процедур через різноманітність товарів, регуляторних вимог та постійних змін митного законодавства різних країн. Водночас такий ресурс, як електронна митниця полегшує співпрацю між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і митними органами, сприяє виконанню митних вимог, чим у свою чергу, забезпечує стандартизацію та автоматизацію митних процесів. Крім того, глобалізація викликала потребу в підвищеній точності та прозорості митних операцій, особливо в сферах митного контролю та платежів. Електронна митниця дозволяє здійснювати автоматизований контроль за переміщенням товарів, відтак забезпечує прозорість митних процесів.

Одним із ключових аспектів електронної митниці є впровадження систем «єдиного вікна», які дозволяють трейдерам подавати пов'язану з торгівлею інформацію та документи через єдину електронну платформу. Це усуває необхідність багаторазового подання до різних установ, зменшуючи дублювання, час і витрати. Через єдине вікно митні адміністрації можуть безперешкодно обмінюватися даними з іншими державними органами, такими як податкові органи, портові оператори та інші регуляторні органи, щоб полегшити інтегровані та скоординовані митні процеси.

На сьогодні Державна митна служба України активно впроваджує нові інформаційні рішення, які допомагають автоматизувати основні процеси. Серед таких технологій можна виділити:

Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС). Ця система забезпечує інтеграцію даних та з'єднання з іншими державними службами, що важливо для спрощення митного контролю.

Відповідно до Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів, порядок і умови застосування її систем, затверджену Наказом Міністерства фінансів України 19 травня 2023 року № 263, ЄАІС – це багатофункціональна інтегрована автоматизована система, яка становить сукупність взаємопов'язаних інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів з метою здійснення митної справи, і засобів їх забезпечення [10].

У свою чергу, ЄАІС за своєю суттю – це практичне втілення електронного обміну між суб'єктами ЗЕД та митницями, відповідно створення багатофункціональної комплексної інформаційної системи «Електронна митниця» є однією із перших складових, якою було запроваджено модуль електронного декларування.

Автоматизована система митного оформлення (АСМО). Це комплекс програм, який дозволяє посадовим особам митного органу швидко здійснювати митні процедури та контролювати пересування товарів через кордон.

На сьогоднішній день функціонал систем управління ризиками та митного оформлення (АСУР 2.0 та АСМО 2.0) інтегрований з системою NCTS та проходить тестування взаємодії з

NCTS. Оновлена АСУР 2.0 дозволить перевести значну частину даних з паперу в цифру, а процесів – з режиму офф-лайн в он-лайн; негайно з'ясувати джерела ризиків, що призвели до генерації митних формальностей, миттєво оцінити ефективність роботи профілів ризиків, а при необхідності – своєчасно оновити профіль або припинити його дію. 8 квітня 2021 року розпочато її випробування профільними департаментами Державної митної служби України. Запровадження систем АСУР 2.0 та АСМО 2.0 на зміну діючій автоматизованій системі митного оформлення «Інспектор» та інтегрованої в неї автоматизованій системі аналізу та управління ризиками заплановано за напрямком «Митний контроль і оформлення» [11, с. 7].

Веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Варто зазначити, що досить ефективним інформаційним проєктом у системі відносин «митниця – підприємство» є автоматизована електронна система «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», яку запровадили у 2016 році. Система «єдиного вікна» дозволяє громадянам подавати необхідні документи в електронному вигляді через єдиний портал. Це значно скорочує час проходження митних процедур.

Електронна система «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» передбачає взаємодію з чотирма основними Web-блоками, за допомогою яких підприємства-суб'єкти ЗЕД надають інформацію про експорт або імпорт товарів, а їм надаються необхідні дозвільні документи, а саме: Web-інтерфейс державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти та корми; Web-інтерфейс ветеринарно-санітарного контролю; Web-інтерфейс державних установ, що видають дозвільні документи; Web-інтерфейс фітосанітарного контролю [12].

У межах «єдиного вікна» реалізовано функціонал програмно-інформаційного комплексів «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ)», «Реєстр митних брокерів», «Реєстр податкових повідомлень-рішень», «Реєстр АЕО» тощо.

Особливістю даної електронної системи є принцип «мовчазної згоди». Його суть полягає в тому, що якщо протягом чотирьох робочих годин з моменту отримання через веб-блок електронного повідомлення і сканованих документів уповноважена посадова особа чи адміністратор контролюючого органу не вносили до інформаційної системи будь-якого рішення, інформаційна система автоматично формує рішення про здійснення відповідного виду державного контролю. У цьому разі відповідні види державного контролю вважаються проведеними. Зазначене рішення є підставою для завершення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України [13, с. 143].

Державною митною службою України була розроблена система електронного декларування вантажів гуманітарної допомоги. Наразі особи, що ввозять гуманітарну допомогу в Україну, можуть створити електронну декларацію для гуманітарного вантажу в Особистому кабінеті на Єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». Для цього зазначеним особам необхідно пройти ідентифікацію за допомогою особистого кваліфікованого електронного підпису (КЕП) або використати один із засобів Інтегрованої системи електронної ідентифікації. На офіційному веб-сайті Офісу Президента України спільними зусиллями ІТ відділу Офісу Президента та Державної митної служби України був створений електронний сервіс «Державна система гуманітарної допомоги», який дозволяє подавати е-декларацію для гуманітарних вантажів заздалегідь із будь-якої країни світу, зокрема й нерезидентам. Крім цього, Державна митна служба України розробила програмне забезпечення для забезпечення інформаційного обміну з Офісом Президента України та Міністерством економіки України. Це ПЗ надає можливість зазначеним органам у режимі реального часу отримувати актуальну інформацію щодо ввезення гуманітарних вантажів на митну територію України [14, с. 360].

NCTS та АЕО.

В рамках Програми ЄС з підтримки управління державними фінансами в Україні, пріоритетним завданням у митній реформі є впровадження Україною режиму спільного транзиту (NCTS), Програми авторизованого економічного оператора (АЕО) та створення

нових ІТ інструментів. Головним позитивним результатом спільної роботи є успішний запуск платформи NCTS (технології, яка лежить в основі системи спільного транзиту). 17 березня 2021 року Україна розпочала процес запровадження NCTS, щоб приєднатися до Конвенції про процедуру спільного транзиту [11, с. 6].

З метою ефективного запровадження процедури спільного транзиту в митній сфері України Митною службою України здійснюється широкомасштабна робота з організації та координації заходів нарощування функціональних можливостей Нової комп'ютеризованої транзитної системи (New Computerized Transit System – NCTS), що передбачено нормами статей 4; 5 глави II Доповнення I до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами [15].

Безумовно, приєднання нашої держави до Конвенції про процедуру спільного транзиту на основі процедури NCTS, надає велику кількість переваг. В частині функціонування та розвитку митних технологій, до переваг даної системи можемо віднести:

- безперервний обмін в режимі реального часу інформацією щодо особливостей, структури транзитних товарів з 35 країнами-членами Конвенції;

- спрощення та скорочення витрат часу і зусиль на здійснення митних формальностей у зв'язку з використанням єдиної митної декларації та механізму єдиної фінансової гарантії, використання яких встановлюється при переміщенні товарів в межах митного простору країн-учасниць Конвенції від країни-відправлення до країни-призначення;

- імплементація в вітчизняне законодавство та в митну практику держави ефективних та конкурентних умов діяльності фінансових гарантів;

- володіння точною та достовірною інформацією від митних органів країн-учасниць Конвенції щодо транзитних переміщень вантажів, які прямують в Україну в розрізі країн та типу товару;

- введення в дію спеціальних транзитних спрощень, на основі використання таких інструментів як загальна фінансова гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажодержувач, самостійне накладення пломб тощо [1, с. 144].

Розділяємо думку Шевченка Л.В. на рахунок того, що ефективність функціонування Державної митної служби України залежить від митно-інформаційної інфраструктури, наявних та перспективних інформаційно-комунікаційних засобів опрацювання великих потоків різнотипної інформації, представлення результатів їх аналітичного опрацювання та прийнятих на їх основі управлінських рішень. Високий рівень організації інформаційного забезпечення полегшує обмін даними між митними органами та їх підрозділами; забезпечує можливість вчасно отримати інформацію про суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, осіб, що порушують митне законодавство, а також забезпечує проведення моніторингу митного оформлення та митного контролю [16, с. 319].

Лише за умови приділення «інформаційному чиннику» належної уваги можна розраховувати на проведення ефективної митної політики, адже «чим повніше й достовірніше інформація, чим оперативніше та якісніше її опрацьовано, тим вище обґрунтованість і потенційна ефективність державно-управлінських рішень і дій», а зрештою, ефективність органів державного управління взагалі й митних зокрема [17].

Інформаційні системи й технології практично використовуються у всіх процесах на сучасному робочому місці в митній діяльності. Спектр імплементації інформаційних систем та технологій, фактично, необмежений: від автоматизації діловодства до використання Інтернету для публікації і поширення інформації, використання автоматизованих систем для формування декларацій, управління ризиками, проведення валідації та обробки, а також для видачі дозволів. В даний час митні інституції в Україні, не зважаючи на ризики воєнного часу, намагаються завершити процедури технологічної революції, що зачіпає як технічні засоби митного контролю, експертну діяльність, так і інформаційне забезпечення всієї діяльності митних органів [18, с. 26].

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану робота митної служби зазнала значних змін. Парламент, уряд України та спеціалізовані адміністративні органи ухвалили низку

законодавчих заходів, які не лише спрощують процедури митного оформлення товарів і транспортних засобів, але й надають певні пільги імпортерам. Ці заходи спрямовані на забезпечення українського народу та Збройних Сил України всім необхідним у цей складний час. У такій ситуації національні митні служби потребують підвищення ефективності своєї політики для забезпечення негайного реагування на зовнішні загрози та оперативної протидії можливим негативним наслідкам цих загроз. Це необхідно для посилення захисту зовнішньоекономічних інтересів країни [19, с. 64].

Таким чином, завдяки впровадженню сучасних технологій, Україна наближається до світових стандартів митної справи, що сприяє розвитку економіки та підвищенню довіри з боку іноземних партнерів і громадян.

Висновки

Реформування інформаційного забезпечення митної системи в Україні є необхідною умовою для успішної інтеграції з міжнародними ринками та підвищення ефективності державного управління. Станом на сьогодні запровадження нових та удосконалення існуючих інформаційних технологій митної системи України за допомогою системи «е-Митниця» є головним напрямком розвитку митної справи. Варто зважати, що інноваційні та новаторські технології не повинні руйнувати чи впливати на людський фактор, оскільки такий необхідний для забезпечення комплексної та прогресивної взаємодії між суб'єктами ЗЕД та митними органами.

Перспективним напрямком подальших досліджень є визначення потреб удосконалення інституту «е-Митниця» задля застосування митними органами сучасних ІТ-рішень у здійсненні митних процедур.

Список використаних джерел

1. Шпирна В. І., Теслюк Д. А. Проблематика застосування новітніх митних інформаційних технологій. *Актуальні питання фінансової теорії та практики : збірник матеріалів Дев'ятої заочно-дистанційної наукової конференції студентів і молодих вчених*, (м. Тернопіль, 15 квітня 2022 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. Ч. 1. С. 143-146. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47537/1/%D0%A8%D0%BF%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%92.pdf>
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, 46-47, 48. Ст. 552.
3. Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації за формою єдиного адміністративного документа, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 631 від 30.05.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12#Text>
4. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 51. Ст. 127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
5. Про затвердження Концепції створення, упровадження і розвитку системи електронного декларування товарів: Наказ ДМСУ від 18.10.2006 р. № 907. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0907342-06>.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.08 р. № 1236-р «Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2008-%D1%80#Text>
7. Веб-сайт URL: <https://business.rayon.in.ua/news/589182-na-zakarpatti-zapustili-pilotnyi-proekt-mitnitsya-u-smartfoni>
8. Лемеха Р. Автоматизація та інформатизація митних процедур як пріоритетні напрями вдосконалення адміністрування митних режимів в Україні. *Підприємництво, господарство і право. Адміністративне право і процес*. 2020. № 11. С. 126-133. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/22.pdf>

9. Гапонюк М. А., Бороденко Т. М. Трансформація митниці: фактори появи електронної митниці. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 26. С. 54-62.
10. Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів, порядок і умови застосування її систем, затверджене Наказом Міністерства фінансів України 19 травня 2023 року № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-23#Text>
11. Мацедонська Н. В., Коваленко В. В., Штефан Л. Б. Модернізація митної діяльності з використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/426/412>
12. Кримчак Л. А. Інформаційна взаємодія підприємств з митними органами. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2018. № 29 (18). Т. 2. С. 206-210.
13. Рудніченко Є. М., Кримчак Л. А., Гавловська Н. І., Ядуха С. Й., Лісовській І. В. Взаємодія вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з митними органами в умовах цифрової економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020, № 2. С. 141-144.
14. Борса В. В., Теребейчик Ю. Р. Цифровізація митниці як чинник розвитку міжнародної торгівлі. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2024, № 2 (14). С. 355-367. URL: <https://www.journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/351/284>
15. Конвенція про процедуру спільного транзиту: прийнято рішенням Об'єднаного комітету Європейського економічного співтовариства та Європейської асоціації вільної торгівлі від 20.05.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text
16. Шевченко Л. В. Адміністративно-правова характеристика діджиталізації у сфері митної справи. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 318-323. с. 323. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/270878/266349>
17. Коляда С. П., Рябой В. І. Удосконалення е-митниці – запорука розвитку митної справи в Україні. *Бізнес Інформ*. 2016. № 3. С. 238-243.
18. Бондаренко Є. П., Вільгуцька В. І. Інформаційні системи в розвитку державної митної справи України. *Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету*. (Тернопіль, 2022). Тернопіль: ЗУНУ, 2022 Вип. 2. С. 26-28. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48617/1/%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%84%D0%B2%D0%B3%D0%B5%D0%BD.pdf>
19. Ковтун І. Б. Особливості функціонування системи та механізму державного управління митної системою у воєнний період. *Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного круглого столу «Державна митна політика України: відповідь на глобальні виклики та перспективи міжнародного співробітництва» (м. Хмельницький, 20 червня 2024 року)*. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 63-66.